

Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Юридична деОНТОЛОГІЯ і професійна етика

Навчально-методичний посібник

Факультет правничих наук

Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

Факультет правничих наук

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Юридична ДЕОНТОЛОГІЯ і професійна етика

Навчально-методичний посібник

Київ
2001

Започаткована серія навчально-методичних посібників «На допомогу студентам-правникам» є творчим доробком наукової та педагогічної діяльності авторів оригінальних курсів з навчальних дисциплін, що викладаються на факультеті правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія» і можуть стати в пригоді не тільки студентам, а й викладачам юридичних дисциплін інших закладів України.

*Видання здійснено за сприяння та фінансової підтримки
Центру міжнародного та порівняльного права
Школи права Університету Балтимора*

*Published with the support and financial aid of the
University of Baltimore School of Law Center
for International and Comparative Law*

Рекомендовано до друку
Радою факультету правничих наук НаУКМА
30 серпня 2001 р.
Протокол № 15

© В. М. Сущенко, 2001

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія і професійна етика» вивчається як вихідна дисципліна і складається з двох основних розділів: 1. Юридична деонтологія та 2. Професійна етика юриста.

Вона дає загальне уявлення про можливу професійну кар'єру юриста в різних органах державної влади і управління, у судових та правоохоронних органах, інших сферах життєдіяльності суспільства; створює можливості підготовки студента до більш успішного засвоєння інших правничих дисциплін; сприяє активізації його інтелектуальних, моральних і вольових якостей, необхідних для здійснення у майбутньому професійної правничої діяльності.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є вивчення історії виникнення і розвитку правничої професії, її ознак, місця серед інших професій та значення для опанування фаху правника, побудови правової держави і становлення громадянського суспільства в Україні.

Завданням курсу є: знайомство з ознаками професії юриста; розкриття поняття і змісту юридичної науки, освіти і практики та їх взаємозв'язків; з'ясування змісту і вимог складових професійної культури юриста; визначення ролі моралі та психології у виконанні юристом своїх посадових функцій.

Набуті знання студент, володіючи мистецтвом міжособистісного спілкування, повинен уміти, у майбутньому, застосовувати в юридичній практиці, завжди захищаючи справедливість, права, честь і гідність людини, суспільства і держави.

2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія і професійна етика» найтісніше пов'язана з такими навчальними дисциплінами, як: теорія держави і права, історія держави і права, етика, естетика, політологія, соціологія, загальна та юридична психологія.

3. ЗМІСТ КУРСУ

І. ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Тема 1. Поняття юридичної деонтології та її місце в системі підготовки правників

Поняття і зміст деонтології як науки про належну професійну діяльність.

Історія становлення і розвитку деонтологічних знань взагалі і правничої деонтології зокрема.

Поняття, принципи і функції юридичної деонтології. Місце і роль юридичної деонтології в системі правових наук, правничої освіти і практики.

Тема 2. Предмет, структура і методологія юридичної деонтології

Предмет юридичної деонтології як науки і навчальної дисципліни.

Структура юридичної деонтології як цілісна система знань про правничу професію та вимоги щодо її здійснення.

Методи юридичної деонтології: загальнонаукові та спеціальні. Категорії юридичної деонтології.

Тема 3. Правнича наука, освіта і практика: характерні риси і взаємозв'язок

Поняття і характерні ознаки правничої науки. Методологія і структура правничої науки. Місце і роль правничої науки в системі суспільних наук.

Характеристика правничої освіти: види, форми, методи і засоби. Місце і роль правничої освіти в системі освіти людини і суспільства.

Види, форми, методи і засоби правничої практики. Місце і роль правничої практики в життєдіяльності людини, суспільства і держави.

Взаємозв'язок і взаємовплив правничої науки, освіти і практики.

Тема 4. Правнича професія: загальна характеристика та професійні особливості її окремих видів (напрямів) діяльності

Характерні ознаки правничої професійної діяльності. Суспільно визначені критерії належної поведінки носіїв правничої професії.

Структурна характеристика правничої професії. Кваліфікаційний паспорт правника. Юрист як державний службовець.

Деонтологічна характеристика окремих видів (напрямів) професійної діяльності правника.

Тема 5. Професійна культура правника: структура і характеристика її складових

Поняття і зміст професійної культури. Структура професійної культури правника.

Загальна культура носія правничої професії як людини, особи, громадянина. Соціально-психологічні особливості загальної культури правника.

Основні критерії визначення і оцінки професійних якостей правника. Професійна атестація.

Тема 6. Моральна культура правника

Поняття, сутність і структура моральної культури правника.

Основні моральні принципи юридичної практики: совість, справедливість і милосердя як вихідні елементи моральної культури.

Функціональні особливості моральних принципів у різних сферах юридичної практики.

Проблеми морального і естетичного виховання та основні критерії оцінки морально-естетичних якостей правника.

Тема 7. Релігійна культура правника

Релігійні конфесії, течії, культу та їх роль у формуванні світоглядних орієнтирів особистості.

Взаємовідносини релігії з особою, суспільством, державою і правом. Вплив релігії на формування права і правовідносин у суспільстві.

Поняття і сутність релігійної культури правника.

Релігійні знання як складова формування професійної культури правника.

Тема 8. Політична культура правника

Політика, держава і право.

Поняття, структура, зміст і сутність політичної культури. Політична культура як компонент професіоналізму юриста. Рівень політичної культури правника як умова становлення правової держави.

Основні світоглядні положення, що розкривають соціальну сутність юридичної роботи та її гуманістичну направленість. Об'єктивність і науковість світоглядної позиції юриста.

Механізм формування політичної культури юриста. Політична культура і політична свідомість. Аполітичність та її соціальні наслідки. Формування політичних поглядів і нахилів. Політичний плюралізм.

Тема 9. Правова культура правника

Соціально-політична природа правничої діяльності як галузі суспільного розподілу праці, її функції і структура. Соціальна роль і призначення юриста у правовій державі. Поняття, структура і загальна характеристика правової культури. Професійне мислення юриста. Правова кваліфікація як складова професіоналізму правника.

Професійна деформація.

Правовий нігілізм.

II. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА

Тема 10. Право і мораль: поняття, взаємозв'язок і вплив на професійну культуру правника

Поняття і сутність права. Правові системи сучасності. Система континентального права. Головні ознаки правової держави.

Поняття і сутність моралі як звичаєвої нормативної системи суспільного буття. Структура моралі. Моральні принципи. Естетика як складова частина професійної культури правника.

Взаємовплив права і моралі як органічно пов'язаних нормативних систем життєдіяльності суспільства і держави.

Тема 11. Професійна етика і відповідальність правника

Поняття і зміст правничої професійної етики. Принципи професійної діяльності правника.

Поняття і види професійної відповідальності. Професійний обов'язок і професійна таємниця. Присяга правника.

Соціальна і матеріальна вартість правничих послуг. Методика оцінювання правничих послуг.

Конфлікти в правничій діяльності: види, зміст і проблеми їх розв'язання. Природа, зміст і соціально-правові наслідки помилок у юридичній практиці.

Тема 12. Деонтологічний кодекс правничої професії

Професійні стандарти правничої діяльності у національному і міжнародному праві.

Професійні права і обов'язки правника.

Структура деонтологічної норми.

Поняття і структура Деонтологічного кодексу правника.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Юридична деонтологія і професійна етика»

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ

Теми	Кількість годин у тому числі:				Форма контролю
	Всього	Лекції	Семінари та практичні	Самостійна робота	
№ 1	4	2	1	1	Співбесіда, реферат, контрольна робота, залік
№ 2	4	2	1	1	
№ 3	5	2	2	1	
№ 4	8	4	2	2	
№ 5	8	2	4	2	
№ 6	2	—	—	2	
№ 7	2	—	—	2	
№ 8	2	—	—	2	
№ 9	2	—	—	2	
№ 10	5	2	2	1	
№ 11	7	4	2	1	
№ 12	3	2	—	1	
Консультація	2	—	—	—	
Разом:	54	20	14	18	

ТЕМИ І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Поняття юридичної деонтології та її місце в системі підготовки правників

1. Поняття і зміст деонтології як вчення про належну професійну діяльність.
2. Історія становлення і розвитку деонтологічних знань.
3. Поняття, принципи і функції юридичної деонтології.

Тема 2. Предмет, структура і методологія юридичної деонтології

1. Предмет юридичної деонтології.
2. Структура юридичної деонтології як науки і навчальної дисципліни.
3. Методи і категорії юридичної деонтології.

Тема 3. Правнича наука, освіта і практика: характерні риси і взаємозв'язок

1. Поняття і загальна характеристика правничої науки.
2. Види, форми і методи правничої освіти.
3. Види, форми і методи правничої практики.
4. Взаємозв'язок правничої науки, освіти і практики.

Тема 4. Правнича професія: загальна характеристика та професійні особливості її окремих видів (напрямів) діяльності

1. Поняття та ознаки професійної діяльності правника.
2. Соціальні критерії професійної діяльності правника.
3. Структурна характеристика правничої професії.
4. Деонтологічна характеристика окремих видів (напрямів) правничої професійної діяльності, а саме: суддівської, адвокатської, нотаріальної, нормотворчої, слідчої, прокурорської, виконавчої, наукової.

Тема 5. Професійна культура правника: структура і характеристика її складових

1. Поняття і зміст професійної культури.
2. Структурна характеристика професійної культури правника.
3. Критерії визначення і оцінки професійних якостей правника.

Тема 6. Право і мораль: поняття, взаємозв'язок і вплив на професійну культуру правника

1. Поняття і сутність права. Правові системи сучасності.
2. Поняття і сутність моралі.
3. Взаємозв'язок і взаємовплив права і моралі.

Тема 7. Професійна етика і відповідальність правника

1. Поняття і зміст правничої професійної етики.
2. Складові професійної етики та їх характеристика.
3. Роль етики та естетики у формуванні професійної культури правника.
4. Поняття і зміст професійної відповідальності. Присяга правника.
5. Конфлікти у правничій діяльності.
6. Форми і види професійної відповідальності.

Тема 8. Деонтологічний кодекс правничої професії

1. Професійні стандарти правничої діяльності у національному і міжнародному праві.
2. Професійні права і обов'язки правника.
3. Структура деонтологічної норми і деонтологічного кодексу.
4. Проблемні питання юридичної деонтології і професійної етики.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема: Юридична деонтологія: загальна характеристика

1. Поняття, предмет і структура юридичної деонтології.
2. Історія виникнення, становлення та розвитку юридичної деонтології.
3. Місце юридичної деонтології в системі правничої науки, освіти і практики.

Семінар 2.

Тема: Правнича наука освіта, і практика

1. Характеристика правової науки: предмет, методологія, структура.
2. Правова освіта: види, форми, методи.

3. Правнича практика: види, форми, методи.
4. Взаємозв'язок правничої науки, освіти і практики.

Семінар 3.

Тема: Правнича професія: характеристика окремих видів (напрямів) діяльності

1. Деонтологічна характеристика правничої професії.
2. Деонтологічна характеристика окремих видів (напрямів) правничої діяльності:
 - суддівської,
 - адвокатської,
 - нормотворчої,
 - консультаційної,
 - слідчої,
 - контрольно-наглядової.

Семінар 4—5.

Тема: Професійна культура правника

1. Поняття і зміст професійної культури правника.
2. Складові професійної культури правника:
 - Моральна культура правника.
 - Релігійна культура правника.
 - Політична культура.
 - Правова культура.

Семінар 6.

Тема: Право і мораль: взаємозв'язок і вплив на професійну культуру правника

1. Поняття права.
2. Поняття моралі.
3. Взаємозв'язок права і моралі.
4. Конфлікти в правничій діяльності.

Семінар 7.

Тема: Професійна відповідальність правника

1. Поняття професійної відповідальності.
2. Види професійної відповідальності.
3. Вартість правничих послуг.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Формами самостійної роботи студента є:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- конспектування навчально-методичної та наукової літератури;
- опрацювання законів та нормативних актів;
- самоконтроль опрацьованих тем.

Кожному студенту слід самостійно опрацювати в повному обсязі такі теми:

Тема 6. Моральна культура правника

Тема 7. Релігійна культура правника

Тема 8. Політична культура правника

Тема 9. Правова культура правника

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Соціальні та юридичні джерела правничої діяльності.
2. Кваліфікаційний паспорт юриста і його структурна характеристика.
3. Поняття, структура і загальна характеристика правової культури.
4. Юрист як державний службовець.
5. Політика, держава і право: співвідношення та вплив на формування професійної культури юриста.
6. Політична культура як компонент професійної культури юриста.
7. Професійні громадські об'єднання юристів: їх статус і повноваження.
8. Соціальна роль і призначення юриста у правовій державі.
9. Зміст і структура професійної культури юриста.
10. Професійне мислення юриста.
11. Основні напрямки і види юридичної практики.
12. Природа, зміст і соціальні наслідки помилок у юридичній практиці.
13. Правова деформація: причини, форми та соціальні наслідки.

14. Право і мораль як органічно пов'язані нормативні системи суспільства.
15. Поняття, сутність і структура етичної культури правника.
16. Основні моральні принципи правничої діяльності, їх характеристика.
17. Совість, справедливість і милосердя як вихідні елементи професійного обов'язку юриста.
18. Правнича психологія і юридична практика: взаємозв'язок і розбіжності.
19. Психологія спілкування і міжособистісних відносин у правничій діяльності.
20. Конфлікти в юридичній практиці та шляхи їх вирішення.
21. Психологічна діагностика в юридичній практиці.
22. Естетика як складова загальної культури правника.
23. Деонтологічний кодекс: проблеми створення.
24. Професійні стандарти правничої діяльності у національному і міжнародному праві: порівняльний аспект.
25. Професійна відповідальність правника.
26. Релігійна культура як складова професійної культури правника.
27. Правова поведінка і її роль у формуванні професійної культури правника.
28. Економіка і право: взаємозв'язок і взаємовплив.
29. Права і обов'язки правника.
30. Історія виникнення, становлення і розвитку юридичної деонтології.
31. Суспільно визначені вимоги до правничої професії.

РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

навчальної дисципліни

«Юридична деонтологія і професійна етика»

Обсяг годин	— 54	Триместри викладання — 1
з них:		
лекційних	— 20	
групових	— 14	Форма контролю — залік
консультацій	— 2	
самостійної роботи	— 18	Кредитів за курс — 1

Вступна дисципліна до опанування професійними знаннями і навичками з фахової підготовки правознавця — бакалавра та спеціаліста. Складається з двох розділів. Містить певне коло знань про історію виникнення правничих спеціальностей, головні ознаки професії юриста, місце її серед інших спеціальностей та значення для розбудови правової держави.

Розділ 1. ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Тема 1. Поняття юридичної деонтології та її місце в системі підготовки правників (лекція — 2 год.)

Тема 2. Предмет, структура і методологія юридичної деонтології (лекція — 2 год.)

Тема 3. Юридична деонтологія: загальна характеристика (семінар — 2 год.)

План семінару:

1. Поняття, предмет і структура юридичної деонтології.

2. Історія виникнення, становлення та розвитку юридичної деонтології.
3. Місце юридичної деонтології в системі правничої науки, освіти і практики.

Тема 4. Правнича наука, освіта і практика: характерні риси і взаємозв'язок (лекція — 2 год.)

Тема 5. Правнича наука, освіта і практика (семінар — 2 год.)

План семінару:

1. Характеристика правової науки: предмет, методологія, структура.
2. Правова освіта: види, форми, методи.
3. Правнича практика: види, форми, методи.
4. Взаємозв'язок правничої науки, освіти і практики.

Тема 6. Правнича професія: загальна характеристика та професійні характеристики її окремих видів (напрямів) діяльності (лекція — 4 год.)

Тема 7. Правнича професія: характеристика окремих видів (напрямів) діяльності (семінар — 2 год.)

План семінару:

1. Деонтологічна характеристика правничої професії.
2. Деонтологічна характеристика окремих видів (напрямів) правничої діяльності.

Тема 8. Професійна культура правника: структура і характеристика її складових (лекція — 2 год.)

Тема 9. Професійна культура правника (семінар — 4 год.)

План семінару:

1. Поняття і зміст професійної культури правника.
2. Складові професійної культури правника.
3. Моральна культура правника.
4. Релігійна культура правника.
5. Політична культура.
6. Правова культура.

Розділ 2. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЮРИСТА

Тема 10. Поняття та взаємозв'язок права і моралі
(лекція – 2 год.)

Тема 11. Право і мораль: взаємозв'язок і вплив на професійну культуру правника (семінар – 2 год.)

План семінару:

1. Поняття права.
2. Поняття моралі.
3. Взаємозв'язок права і моралі.

Тема 12. Поняття, структура і характеристика правничої професійної етики (лекція – 2 год.)

Тема 13. Професійна відповідальність правника (лекція – 2 год.)

Тема 14. Професійна відповідальність правника (семінар – 2 год.)

План семінару:

1. Поняття професійної відповідальності.
2. Види професійної відповідальності.
3. Конфлікти в правничій діяльності.
4. Вартість правничих послуг.

Тема 15. Деонтологічний кодекс правничої професії
(лекція – 2 год.)

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Робота в триместрі	– 70 балів
Залік	– 30 балів
Разом:	– 100 балів

1. РОБОТА В ТРИМЕСТРІ

Види робіт	Їх кількість	Максимум балів за кожний вид робіт	Разом
1. Семінари	7	5 (змістовна відповідь – 5 доповнення – 4–3 пасивна участь – 1)	35
2. Реферат	1	15	15
3. Контрольна робота	2	10	20
Разом:			70

2. ЗАЛІК

1. Письмовий тест з 20 завдань	1	1 (за правильну відповідь)	20
2. Співбесіда за підсумками тестування	1	10	10
			30
Разом:	2		

100

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Юридична деОНТОЛОГІЯ і професійна етика

Навчально-методичний посібник

Факультет правничих наук